

УДК 377.6.:76.02

КАЛІФУТУРИЗМ ЯК ОДНА ІЗ СУЧАСНИХ ТЕНДЕНЦІЙ РОЗВИТКУ АРТ-ДИЗАЙНУ

МАЗУР Єлизавета

Коледж мистецтв та дизайну, Київський національний університет
технологій та дизайну, Україна

Проаналізовано тенденції розвитку арт-дизайну, при яких увага митця концентрується на формуванні власного унікального стилю. Визначено прийоми каліфутуризму, на які варто звернути увагу при викладанні дисциплін професійного спрямування майбутнім графічним дизайнером.

Ключові слова: каліфутуризм, графічний образ шрифту, арт-дизайн, дизайн-освіта.

ВСТУП

В епоху технічного прогресу, урбанізації та глобалізації дизайн посідає визначне місце. Практично, цей вид мистецтва займає позицію універсальної, мультикультурної мови. Одною з найяскравіших тенденцій розвитку сучасного арт-дизайну є каліфутуризм.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Метою даного дослідження є аналіз сучасних тенденцій каліграфії, їхній зв'язок із традиційним шрифтописом та можливість практичного використання базових прийомів цього напрямку при професійній підготовці майбутніх графічних дизайнерів.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ЇХ ОБГОВОРЕННЯ

Каліфутуризм дає змогу проявляти вміння художника в одному творі. Засновником цього стилю є Покрас Лампас. Дизайнери, типографи продовжують експерименти зі шрифтами та шукають нові форми. Термін «каліфутуризм» виникає при поєднанні слів «каліграфія» та «футуризм»: каліграфія (грец. *Κάλλος* «гарне» та *γραφή* «письмо») — мистецтво писати розбірливим, гарним і чітким почерком; досконала форма рукописного шрифту стародавніх книг, офіційних документів. Інші назви — краснопис, чистописання. Футуризм (від італ. *futurismo* та лат. *futurum* «майбутнє») — формалістичний напрям в мистецтві, що утворився на початку ХХ століття. Реалізм, який було, відторжено, утворював новий стиль, що повинен був зруйнувати всі традиції і прийоми старого мистецтва [1].

Вперше поняття «просторовий лад шрифту» було сформульовано В. Фаворським. Він вважав, що якщо на білому аркуші проведено чорну лінію, то цим виявляється простір аркуша, або ж, за словами В. Фаворського, «просторовість», що ніби визначає умовну

глибину аркуша паперу. Провівши впоперек уже намальованої тонкої лінії товстіший штрих, поглиблюється та ускладнюється просторовість аркуша паперу. Це перший експеримент, який доводить, що біле, нібито аморфне тло аркуша паперу стає простором, коли на ньому з'являється зображення. Чорне і біле доповнюють одне одного. Чорна буква, написана на білому тлі, породжує свого антипода. У шрифті є поняття: міжлітерні та внутрілітерні просвіти. Внутрілітерні просвіти беруть участь у побудові літери-знака, між літерні – у побудові слова. У сучасній типографіці біле – це пасивне тло для друкованих знаків; біле тло й друкований знак рівноправно взаємодіють у площині сторінки. Простір, замкнутий між друкарськими (типографічними) знаками, – ніби силове поле, лінії якого обтікають друковані елементи. Орнаментальний потенціал, що втримується в пробільних ділянках, необхідно виявити й повністю розкрити.

Однією з головних якостей образотворчого мистецтва є наявність у ньому зримого образу. Але чи є зримий образ у шрифті – у літері, слові, фразі? На думку одного з найбільших авторитетів у галузі шрифту, німецького художника А. Капра, шрифт не тільки читають. Шрифт, крім того, безпосередньо сприймають як зримий образ. У цьому естетичному значенні шрифт подібний до графіки й живопису [5].

Паралельно із тим, не можна не відмітити, що в розвитку арт-дизайну прослідковується тенденція, коли увага концентрується на формуванні власного, унікального стилю, нехтуючи правилами. Каліфутуризм дозволяє вирішувати широке коло задач при розробці фірмового стилю, дизайну специфічного об'єкту, при оздобленні архітектурного середовища, житлових приміщень, портретних рішень, розробці дизайну одягу, тощо.

До переваг каліфутуризму відносять відсутність у художника обмежень у засобах самовираження в творчому процесі. Слова, мова, вензели, характер виносних елементів не мають значення. Можна розробити твір на власно вигаданій мові. Важливо, щоб результат візуально задовольняв автора і був визначений за стилем – має бути характерна манера написання, і відмова від традицій і прийомів каліграфії як такої.

Практичну роботу можна почати з аналізу логіки мистецького сприйняття і психології народження мистецького образу, що дає змогу вивести формулу сучасного графічного твору, яка складається з кількох первісних елементів. Першим елементом є лінія. Другим — форма, що створюється рухом ліній. Цей рух формує ритм, який зв'язує всі елементи. Рух може відбуватися тільки в просторі — тобто в середовищі, яке є відношенням усіх елементів до того простору, у якому розвивається твір мистецтва. Лінія у шрифті є невіддільною від руху, тому що процес письма є рухом лінії в просторі паперового аркуша. Лінія може бути плавною, пульсуючою, рваною — перелік епітетів можна продовжувати, але краще спробувати перевести їх у графіку. Найчастіше це рух згори вниз і зліва направо [2].

Оцінку твору можна дати, звернувши увагу на декілька основних складових роботи. Це – ритм, пропорції та просторові відношення букв до тла. По-перше, ритм написання літери – це чергування основних (товстіших) і з'єднувальних (тонкіших) ліній. Наприклад, складна ритмічна основа літери «М» пов'язана з особливостями роботи ширококінцевого пером. По-друге, слід організувати ритм слова (нормальні, широкі, вузькі літери і пробіли між ними). По-третє, існує ритм рядка (слова різної довжини), і, нарешті, ритм на сторінці, що містить у собі всі перераховані вище ритми плюс ритм інтерліньяжу (міжрядкових відстаней) [3, с.14-30]. Шрифт дає ритмічну картину, створену чергуванням прямих, кривих, поперечних, поздовжніх і косих, вихідних і довірльних форм. Шматок простого тексту, сповнений ритму виглядає так: над- і підрядкові елементи літер, округлі й гострі, симетричні й асиметричні форми. Міжслівні пробіли членують рядок на окремі слова різної довжини, створюючи ритмічну гру елементів різної ваги й довжини [4].

Таким чином, людина, яка сприймає твір мистецтва, відчуває два типи ритму: активно-динамічний і пасивно-динамічний. Перший тип – ритм у музиці, пісні, танці. Другий – ритм в архітектурі, живописі, скульптурі, графіці. Рукописний шрифт, і особливо каліграфія, поєднують активно-динамічний і пасивно-динамічний ритми. Звичайно для митця, окрім ритму, важливо звернути увагу на пропорції літер або знаків у своїй роботі. «Усім художникам відомо, наскільки важливі пропорції в архітектурі, скульптурі, живописі та графіці. Але й мистецтво шрифту – це насамперед, мистецтво пропорцій» [5].

Пропорції в шрифті – це, по-перше, співвідношення висоти й ширини літери і, по-друге, співвідношення основних і з'єднувальних штрихів у літері. Пропорції важливі насамперед тому, що на практиці використовуються не окремі літери, а системи літер, які з графічної точки зору є одним цілим, тобто гарнітурою шрифту. Художники-каліграфи і художники, які займаються написанням шрифтів, працюють здебільшого зі словом або фразою і за наріжний камінь беруть виразність слова, підкоряючи меті малюнок окремої букви. У цьому полягає одна з головних особливостей рукописного шрифту: кожна написана літера певним чином впливає на графіку сусідньої літери. Тому написання двох однакових літер може трохи відрізнятись, що зовсім неможливо при використанні набірною шрифту.

Володіючи відчуттям ритму та пропорційності, каліграфіст мусить звертати увагу на просторове відношення букви до тла. Адже букви наче ноти, не тільки вони створюють виразність, а й вивірені паузи між ними. Каліграфи, що професійно займаються шрифтами зазначають, що естетика в їх роботах не чорно-біла, а біло-чорна. Проблема співвідношення предмета й простору (у нашому випадку – літери і тла) є однією з основних проблем образотворчого мистецтва взагалі.

Тепер розглянемо три поняття, які є ключовими в роботі з рукописним шрифтом: літера-образ, слово-образ і фраза-образ, маючи на увазі їхнє графічне втілення на папері. Важливою умовою формування вмінь є орієнтир на образ твору. Зримий образ літери, слова, фрази з часом абстрагувався, був загнаний усередину конструкції й живе в ній як певний спогад. Завдання художника — розгледіти в цій конструкції її образотворчий прообраз або... вигадати його відповідно до поставленого творчого завдання. Формула роботи зі шрифтом, яка працює не тільки для рукописного шрифту:

літера = конструкція + образ;

слово = конструкція + образ;

фраза = конструкція + образ.

ВИСНОВКИ

Каліфутуризм – сучасна мова каліграфії, одна з тенденцій арт-дизайну, яка заслуговує на увагу при викладанні дисциплін професійного спрямування. Виконання графічних робіт з прийомами каліфутуризму допомагають розвитку відчуття ритму та пропорційності, сприяють загостренню уваги на просторовому співвідношенні предмета і простору, що є однією з основних проблем образотворчого мистецтва.

ЛІТЕРАТУРА

1. Словник іншомовних слів [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.jnsm.com.ua/cgi-bin/u/book/sis.pl?Article=8831&action=show>
2. Богомазов О. Живопис та елементи / Богомазов О. К.: Задумчивий страус, 1996. – 152 с.
3. Мітченко В. С. Естетика українського рукописного шрифту / Мітченко В.С. – К.: Грамота, 2007. – 208 с.
4. Рудер Э. Типографика / Рудер Э. – М.: Д.Аронов, 2017. – 286 с.
5. Капр А. Эстетика искусства шрифта / Капр А. – М.: Книга, 1979. – 124 с.

MAZUR Ye.

CALIFUTURISM AS ONE OF THE CURRENT TRENDS OF ART DESIGN

The development of contemporary art has a large number of different trends. Quite often the attention of the artist is concentrated on the formation of his own, unique style. Kalifuturism allows you to solve a wide range of problems precisely in this key. During teaching disciplines of professional orientation attention should be paid to the techniques of this modern trend of art design. This is very useful for future graphic designers.

Key words: kalifuturism, graphic font image, art design, design-education.